

Kerstfeest

25 december 2025

Laaghangend fruit (8)

Zachtmoedigheid leren

Dorpskerk - Blaricum

Voorganger: ds. Jurjen Zeilstra

Inleiding

Kan het ons hart nog raken dat het goddelijke zich niet manifesteert in geweld en dwingende macht, maar in de gestalte van een kwetsbaar kind? Zijn wij in 2025 nog in staat neer te knielen, zonder onze pretenties, wanneer het wonder van Gods mensenliefde zich ontvouwt? Wie zich werkelijk openen durft zal het merken: Dit doet iets met je aandacht, met je houding tegenover anderen. Een niet vanzelfsprekende mentaliteit wordt aangewakkerd.

Schriftlezing Oude Testament: Jesaja 52, 7-10

Tweede Schriftlezing: Titus 3, 1-7

Schriftlezing Evangelie: Johannes 1, 1-17

Prediking

Gemeente van Christus,
wie in de kerk Kerstfeest zegt, denkt vanzelf aan de stal van Bethlehem, herders en schapen, engelen en Jozef en Maria. En daar is niets mis mee, als we maar beseffen dat het de vrijheid is van iedere evangelist om een eigen ouverture te schrijven bij het evangelie, dat is de blijde boodschap van gerechtigheid en vrede die in Godsnaam voor mensen mag klinken. Deze Jezus die hier gepresenteerd gaat worden, zal woorden spreken en daden stellen die zich de hemel over de aarde zal doen ontfermen. Anders gezegd: dat wat er werkelijk toe doet, zal tastbaar zijn, aanraakbaar, onmiddellijk nabij. Wat mensen vanaf de oudste tijden hebben vereerd in hoog verheven krachten en machten, wordt 'klein' gemaakt in een kwetsbaar mensenkind. Dit is, paradoxaal genoeg, een kleinheid die een grootheid omgeeft, immers, in de taal van de evangelist Johannes, 'de grootheid van de enige Zoon van de Vader'.¹ Zo wordt ieder mensenkind van binnen aangeraakt, door Gods eigen scheppende hand. Wij worden 'kinderen van God'.² Dat is niet iets om uit te leggen, dat is vooral iets om zelf te ervaren en, als het ware, als een gekoesterde schat vast te leggen in je bewustzijn.

Het licht schijnt in de duisternis
en de duisternis heeft het niet in haar macht gekregen.³

Eigenlijk, zo ervaar ik het tenminste, trek je iets uit je onderbewustzijn naar boven, en ga je dat zien als een onlosmakelijk onderdeel van je

¹ Johannes 1,14b.

² Johannes 1,12b.

³ Johannes 1,5.

identiteit. Je bestaan, je mentaliteit wordt erdoor beïnvloed. Je houding ten opzichte van je omgeving wordt erdoor in balans gehouden. Natuurlijk, je blijft altijd een kwetsbaar mens. Deze Jezus bleef, ondanks, misschien wel dankzij, zijn onlosmakelijke verbondenheid met God, in de wereld een buitengewoon kwetsbaar mensenkind.

Maar iedere evangelist heeft dus zijn eigen voorspel op het optreden van de volwassen Jezus en diens verkondiging van het Koninkrijk van God. Matteüs heeft een stamboom en het verhaal van de wijzen en de ster. Marcus begint direct met Johannes de Doper. Lucas legt het vergrootglas op engelen en de geboorteverhalen van Johannes de Doper en de kleine Jezus. Opzettelijk toont Lucas Jezus, die Gods koning op aarde is, in de nederigheid waarin hij ook zal sterven. En het vierde evangelie vertelt van een Woord dat mens geworden is. Dit is niet zomaar een woord, maar, zo zegt ons de evangelist, dit is het scheppingswoord van God. Het is te midden van mensen gekomen, verstaanbaar geworden, als een opwekkingswoord, taal die het goddelijke en het menselijke verbindt en die erop uit is de onderlinge verbinding tussen mensen na conflicten te herstellen. Vrede op aarde, einde aan geweld, in Godsnaam. Dat is de boodschap van de engelen.

Ver weg wordt dichtbij. Heel hoog wordt aanraakbaar. Misschien wat moeilijk gezegd, maar heel belangrijk: Transcendent wordt immanent. De heiligheid van het goddelijke, die al ons menselijk handelen volstrekt oversteeg, bevindt zich in ons midden, en vraagt ons daarnaar te handelen. Zachtmoedigheid is de achtste gestalte van de vrucht van de Geest waar de apostel Paulus op hoopt in de vroege kerk.⁴ Het is laaghangend fruit voor wie er oog voor hebben: liefde, vreugde en vrede, geduld, vriendelijkheid en goedheid, geloof, zachtmoedigheid en zelfbeheersing. Zo actueel kan de bijbel zijn. De derde zaligspreking van Jezus luidt:

Gelukkig de zachtmoedigen,
want zij zullen het land bezitten.⁵

Wonderlijk genoeg is dit geen oproep om wapens op te nemen, wanneer het gaat om landbezit. Dat geeft vandaag te denken op zoveel plaatsen in de wereld, niet in de laatste plaats in het Midden Oosten. De vrede waar het vandaag over moet gaan is een inclusieve benadering, zoals de

⁴ Grieks 'praus', zelfstandig naamwoord 'prautès'. Vgl. Kittel, G., *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, VI, Pe-R, Stuttgart 1965, 645-651.

⁵ Matteüs 5,5.

profeten zeggen: gerechtigheid tot aan de uiteinden der aarde.⁶ Hoe moeilijk ook, die vrede, dat visioen, kan alleen beginnen in je eigen hart. Daar zit jouw eigen aangrijpingspunt. Volgens het Van Dale woordenboek is 'zachtmoedig' letterlijk zacht van gemoed, niet geneigd tot heftigheid, zich gemakkelijk schikkend. Synoniemen zijn: vriendelijk en zachtaardig en mild en welwillend. Het Kind van Kerstfeest wil van Godswege de drager zijn van dat geheim.

Het woord 'zachtmoedig' werd in de Oudheid al gebruikt voor iemand die niet snel boos werd of verbitterd. Zachtmoedigheid stond al bij de oude Grieken hoog aangeschreven en gold als een vorm van wijsheid. Het stond tegenover drift en het snel ontbranden van toorn. Dat betekende niet dat men vond dat er tegenover vijanden die kwaad bedreven niet hard moest worden opgetreden. Maar strenge wetten konden gepaard gaan met milde rechters. De wijsgeer Aristoteles, zo vaak kampioen van de gulden middenweg, zag zachtmoedigheid als het kostbare gulden midden tussen snel ontvlambare toorn enerzijds, en onverschilligheid anderzijds.⁷ In de bijbel komt daar toch nog iets anders bij. Dat is de bewustwording dat zachtmoedigheid als een vrucht van Gods Geest in de houding van een mens gezien wordt, en niet als natuurlijke karaktertrek of deugd in de klassieke zin. Wie zichzelf kan zien als een geliefd kind van God, ontwikkelt een geestelijke band met het Christuskind, houdt het kind in zijn of haar eigen hart in leven, en verliest de behoefte om zich de hele tijd tegenover andere mensen te verdedigen. Dat is een vrucht die kan groeien. Een nieuw zelfvertrouwen, niet gebouwd op eigen kracht of hoogmoed, leidt tot relativering en mildheid. Dit zijn open bronnen van vrede, bestemd om open te houden en dankbaar uit te putten.

Op de prachtige plaat van de Florentijn Gentile da Fabriano uit de eerste helft van de 15^e eeuw (in gewelddadige, barre tijden), zien wij een van de wijzen, die vorstelijk zijn uitgedost, met kronen als koningen, nederig knielen voor het Christuskind. En wat doet dat kindje? Het legt zijn handje op het kale hoofd van de knielende wijze uit het Oosten. Ik weet niet hoe het u vergaat, maar ik word geraakt door dit gebaar. Wij kunnen heel wat van onszelf denken. Misschien vinden wij onszelf geweldig en voorzien van betere inzichten, hogere wijsheid dan anderen. Als we niet kunnen knielen voor het geheim dat schuilgaat in dit kind, ontgaat ons niet alleen de betekenis van Kerstfeest, maar in feite de betekenis van het leven zelf.

⁶ Jesaja 52,10b.

⁷ Aristoteles, *Ethica Nicomachea*, 2. 1108A. Vgl. Longenecker, R.N., *Word Biblical Commentary*, 41, *Galatians*, Grand Rapids 1990, 262-263.

Er wordt ons op dit feest met het vreemde verhaal van de entree van Jezus in de wereld, een nieuwe orde aangereikt. Het Koninkrijk van deze vorst is niet van deze wereld. Tot zijn rechter Pilatus, zal deze Jezus, vlak voor de kruisiging zeggen:

Mijn koningschap hoort niet bij deze wereld. Als mijn koningschap bij deze wereld hoorde, zouden mijn dienaren wel gevochten hebben. (...) Ik ben geboren en naar de wereld gekomen om van de waarheid te getuigen, en ieder die de waarheid is toegedaan, luistert naar wat ik zeg.⁸

Een klein kind is in het Latijn 'infans', dat betekent: niet tot spreken in staat. Naar de wetten van de wereld is dat zo. Maar dit kind is het Woord van God, en het spreekt tot ons hart.
Amen.

Uitzending en zegen

Wanneer u zo dadelijk dit gebouw verlaat, besef het gezegende mensen te zijn. Ook voor u is het Christuskind geboren, het straalt in deze harde wereld zachtmoedigheid uit. Dat is een mildheid van Godswege en wij zijn bestemd deze mensenliefde in onze houding en daden te weerspiegelen.

De genade van Jezus Christus,
de liefde van God,
de onlosmakelijke verbondenheid met de heilige Geest
is met jullie allemaal.

Afbeelding voorzijde: Aanbidding der wijzen, 1423, Gentile da Fabriano, Galleria degli Uffizi Florence.

⁸ Johannes 18, 36-37 (fragment).